

Medlemmerne af Folketingets Europaudvalg
og deres stedfortrædere

Asiatisk Plads 2
DK-1448 København K
Tel. +45 33 92 00 00
Fax +45 32 54 05 33
E-mail: um@um.dk
Telex 31292 ETR DK
Telegr. adr. Etrangeres
Girokonto 300-1806

Bilag
1

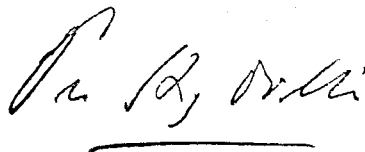
Journalnummer
400.C.2-0

Kontor
EU-sekr.

19. juni 2002

Til underretning for Folketingets Europaudvalg vedlægges Justitsministeriets grundnotat om Kommissionens forslag af 3. maj 2002 til Rådets forordning om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager og i sager vedrørende forældremyndighed, om ophævelse af forordning (EF) nr. 1347/2000 og om ændring af forordning (EF) nr. 44/2001, for så vidt angår sager vedrørende underholdspligt.

Materialet er ligeledes sendt til Folketingets Retsudvalg.

P. B. Olsen

Udenrigsminister Per Stig Møller
Udenrigsministeriet
Asiatisk Plads 2
1448 København K.

17 JUNI 2002

Dato:
Kontor: Lovteknikkontoret
Sagsnr.: 2002-780/21-0048
Dok.: NAH20266

Afsendt med
E-Post 17/6-02

JM0284

N.EUK - 2 Bil.
19. JUN. 2002
400. y. 10.

Kære udenrigsminister.

Jeg sender vedlagt Kommissionens forslag til Rådets forordning om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager og i sager vedrørende forældremyndighed, om ophævelse af forordning (EF) nr. 1347/2000 og om ændring af forordning (EF) nr. 44/2001, for så vidt angår sager vedrørende underholdspligt samt et grundnotat om det nævnte forslag, idet jeg skal anmode om, at forslag samt grundnotat sendes til Folketingets Europaudvalg.

Notatet sendes ligeledes til Folketingets Retsudvalg.

Med venlig hilsen

Justitsministeriet

Lovafdelingen

Dato: 30. maj 2002
Kontor: Lovteknikkontoret
Sagsnr.: 2002-780/21-0048
Dok.: NAH20338

GRUNDNOTAT

til Folketingets Europaudvalg

om

Kommissionens forslag af 3. maj 2002 til Rådets forordning om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager og i sager vedrørende forældremyndighed, om ophævelse af forordning (EF) nr. 1347/2000 og om ændring af forordning (EF) nr. 44/2001, for så vidt angår sager vedrørende underholdspligt.

Resumé.

På mødet i Det Europæiske Råd i Tammerfors den 15. og 16. oktober 1999 om oprettelse af et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed i den Europæiske Union, tilkendegav Det Europæiske Råd bl.a., at øget gensidig anerkendelse af retsafgørelser og domme i kombination med indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning kan lette samarbejdet mellem de nationale myndigheder og fremme den retlige beskyttelse af den enkeltes rettigheder. Endvidere vedtog Rådet (retlige og indre anliggender) på sit møde den 30. november 2000 et program for gradvis afskaffelse af fuldbyrdelsesproceduren inden for fire områder¹. Programmets første etape indeholder bl.a. en udvidelse af anvendelsesområdet for forordning (EF) nr. 1347/2000 om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager samt i sager vedrørende forældremyndighed over ægtefællernes fælles børn (Bruxelles II-forordningen), kombineret med afskaffelsen af fuldbyrdelsesproceduren i forbindelse med afgørelser om samværsret.

Kommissionen udarbejdede bl.a. på den baggrund et forslag af 6. september 2001 til Rådets forordning (EF) om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i sager ved-

¹ Program med foranstaltninger med henblik på gennemførelse af princippet om gensidig anerkendelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område, EFT C 12/2001, s. 1. Programmet omfatter følgende områder: (i) Bruxelles I; (ii) Bruxelles II og familiesituationer, der opstår gennem andre samlivsformer end ægteskab; (iii) formueforhold mellem ægtefæller og formueretlige virkninger af opløsningen af forholdet mellem et ugift par; og (iv) arv efter loven eller testamente. I programmets tredje (og sidste) etape afskaffes fuldbyrdelsesproceduren i forbindelse med alle fire områder.

rørende forældreansvar. Dette forslag er nu afløst af et nyt forslag fra Kommissionen af 3. maj 2002, der kombinerer reglerne i Bruxelles II-forordningen med et fransk forslag fra 2000 om samværsret og Kommissionens tidligere forslag om forældreansvar.

Med Amsterdam-traktaten er det civilretlige samarbejde overført til søjle 1, og Kommissionen har som hjemmel for forordningsforslaget henvist til hjemlen i EF-traktatens artikel 61, litra c, jf. artikel 65. Efter artikel 1 i protokollen om Danmarks stilling, der er knyttet til Amsterdam-traktaten, deltager Danmark ikke i Rådets vedtagelse af foranstaltninger, der foreslås i henhold til i afsnit IV i EF-traktaten, herunder bl.a. artikel 61, litra c).

1. Baggrunden for forslaget

På mødet i Det Europæiske Råd i Tammerfors den 15. og 16. oktober 1999 om oprettelse af et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed i den Europæiske Union, tilkendegav Det Europæiske Råd bl.a., at øget gensidig anerkendelse af retsafgørelser og domme i kombination med indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning kan lette samarbejdet mellem de nationale myndigheder og fremme den retlige beskyttelse af den enkeltes rettigheder. Det Europæiske Råd udtalte derfor, at man støttede princippet om gensidig anerkendelse, som bør være "hjørneste-
nen" inden for EU på både det civilretlige og strafferetlige område. Det Europæiske Råd opfordrede herefter Kommissionen til bl.a. at:

"fremsætte et forslag om yderligere begrænsning af de mellemliggende foranstaltninger, der stadig kræves for at muliggøre anerkendelse og fuldbyrdelse af en afgørelse eller en dom i den anmodede stat. Som et første skridt bør disse mellemliggende procedurer afskaffes for så vidt angår afgørelser om mindre krav på handels- og forbrugerområdet samt med hensyn til visse retsafgørelser i familietvister (f.eks. krav vedrørende underholdsbidrag og samværsret). Sådanne afgørelser vil da blive automatisk anerkendt i hele EU uden mellemliggende procedurer eller grunde til at nægte fuldbyrdelse. I forbindelse hermed kan der fastlægges minimumsstandarder for specifikke aspekter af den civile retspleje".

På det familieretlige område fastsætter Rådets forordning (EF) nr. 1347/2000 (Bruxelles II-forordningen) regler for kompetence, automatisk anerkendelse og forenklet fuldbyrdelse af visse retsafgørelser, der træffes i forbindelse med skilsmisse eller separation. Specielt hvad angår forældremyndighed, er forordningen begrænset til at omfatte afgørelser om forældremyndighed over ægtefællernes fælles børn, som er afsagt i forbindelse med ægteskabssager. Forordningen trådte i kraft den 1. marts 2001².

² Rådets forordning (EF) nr. 1347/2000 af 29. maj 2000 om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager samt i sager vedrørende forældremyndighed over ægtefællernes fælles børn, EFT L 160 af 30.6.2000, s. 19. Grundnotat om denne forordning er i august 1999 fremsendt til Folketingets Europaudvalg (Alm. del – Bilag 1290) og Retsudvalg (Alm. del – Bilag 1085).

På grundlag af Rådets Bruxelles II-forordning forelagde Frankrig den 3. juli 2000 et forslag til forordning, der tager sigte på, gennem afskaffelse af fuldbyrdelsesproceduren, at lette samværsretten over grænserne, når det drejer sig om børn af skilte eller separerede forældre³.

Rådet (retlige og indre anliggender) vedtog på sit møde den 30. november 2000 et program for tilrettelæggelsen af det fremtidige arbejde vedrørende gensidig anerkendelse af afgørelser inden for fire arbejdsområder, idet det endelige mål var afskaffelse af fuldbyrdelsesproceduren for alle afgørelser⁴. Programmets område 2 er baseret på Bruxelles II-forordningen, og første etape omfatter en udvidelse af anvendelsesområdet for forordningen, således at den ikke kun omfatter skilsmisse og afskaffelse af fuldbyrdelsesproceduren i forbindelse med afgørelser om samværsret. Ved samme lejlighed fastslog Rådet, at arbejdet med det franske initiativ om samværsret burde videreføres sideløbende med arbejdet med at udvide anvendelsesområdet for den nævnte forordning.

Den 6. september 2001 fremsatte Kommissionen et forslag til Rådets forordning om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i sager vedrørende forældremyndighed ("Kommissionens forslag vedrørende forældreansvar")⁵.

Det nuværende forslag er som anført vedtaget af Kommissionen den 3. maj 2002. Forslaget udvider reglerne for anerkendelse og fuldbyrdelse i Bruxelles II-forordningen til at omfatte alle retsafgørelser om forældremyndighed, idet der fastsættes fælles regler for kompetence og for øget samarbejde mellem myndighederne.

Kommissionens nye forslag tager sigte på anerkendelse og fuldbyrdelse inden for Fællesskabet af afgørelser i ægteskabssager og i sager om "forældreansvar"⁶, baseret på fælles regler om retlig kompetence.

³ Initiativ fra Den Franske Republik med henblik på Rådets forordning om gensidig anerkendelse af afgørelser om samværsret, EFT C 234/2000, s. 7. Grundnotat om dette forordningsudkast er i september 2000 sendt til Folketingets Europaudvalg (Alm. del – Bilag 1465) og Folketingets Retsudvalg (Alm. del – Bilag 1255).

⁴ Program med foranstaltninger med henblik på gennemførelse af princippet om gensidig anerkendelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område, EFT C 12 af 15.1.2001, s. 1. Programmet omfatter følgende områder: (i) Bruxelles I; (ii) Bruxelles II og familiesituationer, der opstår gennem andre samlivsformer end ægteskab; (iii) formueforhold mellem ægtefæller og formueretlige virkninger af opløsningen af forholdet mellem et ugift par; og (iv) arv efter loven eller testamente. I programmets tredje (og sidste) etape vil fuldbyrdelsesproceduren være afskaffet i forbindelse med alle fire områder.

⁵ Forslag til Rådets forordning om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager samt i sager vedrørende forældremyndighed, EFT C 332 af 27.11.2001, s. 269. Grundnotat herom er i januar 2002 sendt til Folketingets Europaudvalg (Alm. del – Bilag 269) og Retsudvalg (Alm. del – Bilag 177).

Hvad angår ægteskabssager er de relevante bestemmelser overtaget fra Rådets forordning (EF) nr. 1347/2000. Forslagets regler om forældreansvar bygger på de eksisterende regler om forældremyndighed i forbindelse med skilsmisseprocedurerne i Bruxelles II-forordningen, og samler de to forslag, der er under drøftelse. Bruxelles II-forordningen er således indeholdt i forslaget og vil blive ophævet, hvis forslaget vedtages.

Efter artikel 1 i protokollen om Danmarks stilling, der er knyttet til Amsterdam-traktaten, deltager Danmark ikke i Rådets vedtagelse af foranstaltninger, der foreslås i henhold til afsnit IV i EF-traktaten. Da retsgrundlaget for Kommissionens forslag er EF-traktatens artikel 65, jf. artikel 61, litra c), deltager Danmark ikke i en kommende vedtagelse af forordningen, der således ikke vil være bindende for eller finde anvendelse i Danmark.

2. Forordningsforslagets indhold

2.1. Indledning

I det følgende gennemgås bestemmelserne i Kommissionens forslag kort. Som nævnt ovenfor er en del af de relevante bestemmelser vedrørende ægteskabssager og visse bestemmelser vedrørende forældreansvar overtaget fra Bruxelles II-forordningen, der som nævnt allerede er gældende. Disse bestemmelser vil derfor ikke blive gennemgået nærmere. Særlig for så vidt angår de overførte regler vedrørende forældreansvar henledes opmærksomheden imidlertid på, at disse regler som følge af udvidelsen af anvendelsesområdet i forhold til Bruxelles II-forordningen efter forslaget vil finde anvendelse på alle civile sager om forældreansvar, idet det ikke længere er en forudsætning, at der er tilknytning til en skilsmisssag m.v.

2.2. Kapitel I – Anvendelsesområde, definitioner og grundlæggende principper

Artikel 1 fastsætter forordningens anvendelsesområde, der i forhold til Bruxelles II-forordningen udvides til også at omfatte alle civile sager vedrørende forældreansvar, idet det ikke længere er en forudsætning, at der er tilknytning til en skilsmisssag m.v.

Imidlertid er sager vedrørende underholdspligt undtaget, eftersom de allerede er omfattet af Rådets forordning (EF) nr. 44/2001, som indeholder en mere avanceret ordning for anerkendelse og fuldbyrdelse.

⁶ I den foreliggende danske oversættelse af forslaget, der oprindeligt er skrevet på engelsk, anvendes begrebet "forældremyndighed" som oversættelse af det engelske udtryk "parental responsibility". Dette begreb omfatter flere forhold end det engelske "custody", der i højere grad svarer til "forældremyndighed" efter dansk ret. For at undgå

Betegnelsen "civile sager" dækker ikke blot retssager, men også administrative procedurer, hvor disse anvendes i henhold til den nationale lovgivning.

I artikel 2 fastsættes en række definitioner af begreberne *ret* og *retsafgørelse*, *medlemsstat*, *domsstat* og *fuldbyrdelsesmedlemsstat*, *forældremyndighed* (forældreansvar), *indehaver af forældremyndighed*, *retten til at bestemme, hvor barnet skal bo* (forældremyndighed), *samværsret*, og *barnebortførelser*.

Artikel 3 fastsætter, at det er det ledende princip for alle afgørelser om retten til at bestemme, hvor barnet skal bo (forældremyndighed), og om samværsret, at barnet har ret til at bevare kontakt med begge forældre, medmindre dette er i modstrid med dets interesser. Efter artikel 4 har et barn ret til at blive hørt i anliggender vedrørende forældreansvar over det under hensyntagen til dets alder og modenhed.

2.2. Kapitel II - Kompetence

2.2.1. Afdeling 1 – Skilsmisse, separation og omstødelse af ægteskab

Bestemmelserne i dette afsnit er en gentagelse af bestemmelserne vedrørende skilsmisse, separation og omstødelse af ægteskab i kapitel II, afdeling 1, i Rådets forordning (EF) nr. 1347/2000:

Artikel 5 om generel kompetence svarer til artikel 2 i Bruxelles II-forordningen, artikel 6 om modkrav svarer til artikel 5 i Bruxelles II-forordningen, artikel 7 om ændring af separation til skilsmisse svarer til artikel 6 i Bruxelles II-forordningen, artikel 8 om de i artikel 5-7 indeholdte kompetencereglers eksklusive karakter svarer til artikel 7 i Bruxelles II-forordningen og artikel 9 om anden kompetence svarer til Bruxelles II-forordningens artikel 8.

2.2.2. Afdeling 2 – Forældreansvar

Artikel 10 fastsætter den grundlæggende regel om, at det er retterne i den medlemsstat, hvor et barn har sit sædvanlige opholdssted på det tidspunkt, hvor sagen indbringes for retten, der har kompetencen til at træffe afgørelse om spørgsmål vedrørende forældreansvar. Undtagelser herfra gøres i artikel 11, 12 og 21, ligesom det i artikel 15 fastsættes, at der i visse tilfælde kan ske overførsel af en sag til en ret, der er bedre egnet til at behandle denne.

misforståelser, anvendes begrebet "forældreansvar" i det følgende, uanset at der i den danske oversættelse af forslaget alene tales om "forældremyndighed".

Artikel 11 fastsætter, at kompetencen i nogen tid kan forblive hos den medlemsstat, hvor barnet tidligere havde sit faste opholdssted, hvis barnet har været bosat i den medlemsstat, hvor det har sit nye opholdssted, i en periode på under seks måneder på det tidspunkt, hvor sagen indbringes for retten, og en af indehaverne af forældreansvar fortsat er bosiddende i den medlemsstat, hvor barnet tidligere havde sit faste opholdssted. Efter stk. 2 forbliver kompetencen dog ikke i barnets tidligere opholdsland, hvis barnets nye opholdssted er blevet dets sædvanlige opholdssted, og hvis den indehaver af forældremyndigheden, der fortsat bor i barnets tidligere bopælsland, har godtaget, at retterne i barnets nye bopælsland har kompetence.

Artikel 12 omhandler parternes mulighed for at indgå aftale om, at et medlemsland skal være kompetent til at behandle en sag. Efter stk. 1 og 3 kan ægtefællerne vælge at acceptere, at skilsmisseretten også er kompetent til at træffe afgørelse om forældreansvaret over deres fælles børn. Disse bestemmelser svarer til artikel 3, stk. 2 og 3, i Bruxelles II-forordningen. Efter stk. 2 kan alle indehaverne af forældreansvar aftale, at sagen skal indbringes for retterne i en medlemsstat, som barnet har en væsentlig tilknytning til. En sådan tilknytning kan f.eks. være baseret på det sædvanlige opholdssted for en af indehaverne af forældreansvaret eller på barnets nationalitet.

Artikel 13, der er underordnet i forhold til kompetencegrundlagene i de foregående artikler, fastslår, at den medlemsstat, hvor barnet opholder sig, automatisk kan udøve kompetence, hvis et barns sædvanlige opholdssted ikke kan fastslås. Bestemmelsen finder også anvendelse på flygtningebørn, der er internationalt fordrevne på grund af uroligheder i deres land, jf. stk. 2.

Efter artikel 14 afgøres spørgsmålet om kompetence i hver enkelt medlemsstat efter statens egen lovgivning, hvis ingen ret i en medlemsstat er kompetent i medfør af artikel 10-13 eller 21.

Efter artikel 15 kan der i visse tilfælde ske overførsel af kompetencen til at afgøre en sag til retten i en medlemsstat, der er bedre egnet til at behandle sagen. Den medlemsstat, hvortil sagen kan overføres skal have forbindelse til sagen ved: 1) at barnet tidligere har haft sit sædvanlige opholdssted i den pågældende medlemsstat, 2) at barnet er statsborger i medlemsstaten, 3) at en af indehaverne af forældremyndigheden har sit sædvanlige opholdssted der, eller 4) at barnet besidder ejendom der. Desuden må overførslen begæres af en indehaver af forældreansvaret, ligesom både den ret, der foreslår, og den ret, der godtager overførslen, skal anse, at barnets tarv varetages på denne måde.

2.2.3. Afdeling 3 – Fælles bestemmelser

Artikel 16 om indbringelse af en sag for retten svarer til artikel 11, stk. 4, i Bruxelles II-forordningen. Artikel 17 om prøvelse af kompetencen svarer til artikel 9 i Bruxelles II-

forordningen. Artikel 18 om prøvelse af sagens antagelse til påkendelse svarer til artikel 10 i Bruxelles II-forordningen.

Artikel 19 om litispændens og indbyrdes sammenhængende krav omfatter samme mekanisme som artikel 11, stk. 1-3, i Bruxelles II-forordningen, hvorved den anden ret afgiver sin kompetence til fordel for den første ret, som sagen er indbragt for. For så vidt angår procedurer vedrørende *skilsmisse, separation eller omstødelse af ægteskab*, anvendes mekanismen, hvis dette sker mellem de samme parter. Dette svarer til artikel 11, stk. 1 og 2, i Bruxelles II-forordningen. Hvad angår procedurer vedrørende *forældremyndighed*, anvendes mekanismen, hvis disse procedurer vedrører forældremyndigheden over det samme barn.

Artikel 20 om foreløbige, herunder sikrende, retsmidler, følger artikel 12 i Bruxelles II-forordningen og foreskriver, at retterne i den medlemsstat, hvor barnet opholder sig, eller hvor dets ejendom befinder sig, i hastetilfælde kan træffe de nødvendige foranstaltninger til beskyttelse af barnets person eller ejendom. Desuden fastslås det i stk. 2, at disse foranstaltninger ophører, når de retter, der har kompetence med hensyn til sagens substans, har truffet en afgørelse.

2.3. Kapitel III – Barnebortførelser

På internationalt plan tager Haagerkonventionen af 1980, der er blevet gennemført i dansk ret ved lov nr. 793 af 27. november 1990 om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v., sigte på efter en barnebortførelse at genskabe status quo ved at kræve, at den stat, hvortil et barn er blevet bortført, skal beordre øjeblikkelig tilbagegivelse af barnet. Konventionen omfatter således en effektiv ad hoc-foranstaltning uden at indføre fælles regler for kompetence, anerkendelse og fuldbyrdelse.

Sådanne regler foreslås i Haagerkonventionen af 1996, som imidlertid giver Haagerkonventionen af 1980 forrang. Begge konventioner tillader under visse omstændigheder overførsel af kompetence til den medlemsstat, hvortil barnet er blevet bortført, når en ret i medlemsstaten har truffet afgørelse om, at barnet ikke skal tilbagegives. Reglerne i kap. III fraviger på en række punkter reglerne i de to konventioner.

Artikel 21, stk. 1, fastslår, at en ændring af barnets sædvanlige opholdssted, som skyldes bortførelse, generelt ikke vil medføre en overførsel af kompetence til retterne i den medlemsstat, hvortil barnet er bortført. Som en undtagelse hertil anføres det i stk. 2, at den faktiske situation, som er opstået gennem en ulovlig bortførelse, kan få den retsvirkning, at kompetencen overføres.

Forslaget giver kun mulighed for overførsel af kompetence, hvis 1) barnet har fået sædvanligt opholdssted i det nye land, og alle forældremyndighedsindehavere har samtykket i kompetence-

overgangen og 2) hvis barnet i) har fået sædvanligt opholdssted i det nye land, ii) har opholdt sig i den pågældende anden medlemsstat i en periode af mindst et år efter, at forældremyndighedsindehaveren har fået eller burde have fået kendskab til barnets opholdssted og iii) barnet er faldet til i sit nye miljø, hvis der iv) enten a) ikke inden for den 1-årsperiode er fremsat nogen begæring om tilbagegivelse, b) er truffet en afgørelse, som ikke medfører tilbagegivelse, jf. art. 24, stk. 3, eller c) ikke er truffet nogen afgørelse om forældremyndigheden over barnet, inden for et år efter, at sagen er indbragt for retten i henhold til artikel 24, stk. 2. Hvis kompetencen ikke overføres efter denne bestemmelse, vil opholdslandets domstole alene kunne træffe beslutning om foreløbige retsmidler i henhold til artikel 23. Bestemmelsen overlapper på dette punkt til dels en bestemmelse i det ovennævnte franske initiativ, der som modvægt til den direkte eksigibilitet af afgørelser vedrørende samværsret opererer med en garanti for, at barnet vil vende tilbage efter sit ophold i udlandet.

Haagerkonventionen af 1980 om barnebortførelser er – som det er anført ovenfor - gennemført ved lov i dansk ret. Det følger af denne konvention, at der som udgangspunkt skal ske en øjeblikkelig tilbagegivelse af børn, der er ulovligt fjernet eller tilbageholdt. Der gælder dog et begrænset antal undtagelser, herunder hvis der er alvorlig risiko for, at tilbagegivelsen vil skade barnet fysisk eller psykisk eller på anden måde sætte det i en uacceptabel situation, jf. artikel 13, litra b. Tilbagegivelse kan endvidere bl.a. nægtes, hvis barnet modsætter sig dette, og barnet har en sådan alder og modenhed, at der bør tages hensyn til dets mening. Efter et barns bortførelse vil retten på det nye sædvanlige opholdssted således ikke udøve kompetence, medmindre der er truffet afgørelse om ikke at tilbagegive barnet, eller der ikke inden for en rimelig tid er indgivet en begæring om barnets tilbagegivelse. Endvidere bestemmer artikel 12, stk. 2, i Haagerkonventionen af 1980, at opholdslandet ikke er forpligtet til at beordre barnets tilbagegivelse, hvis der på tidspunktet for indgivelsen af anmodningen om tilbagegivelse er gået et år siden bortførelsen eller tilbageholdelsen og barnet er faldet til i sine nye omgivelser.

Bestemmelsen i Haagerkonventionen af 1980, artikel 12, stk. 2, skal endvidere ses i sammenhæng med artikel 7 i Haagerkonventionen af 1996, der som en undtagelse til kravet om tilbagelevering opregner den situation, at tilstrækkelig lang tid skal være forløbet, og at der ikke foreligger et uindfriet krav om tilbagegivning, som er fremsat inden for den fastsatte periode på et år. Dette betyder, at kompetencen kan flyttes fra det land, hvor barnet oprindeligt havde sit sædvanlige opholdssted til det nye opholdssted, hvis der enten ikke er fremsat noget krav om tilbagegivning, eller at den medlemsstat, hvortil barnet er blevet bortført m.v., har besluttet, under anvendelse af en af undtagelserne i Haagerkonventionen af 1980, at der foreligger en gyldig grund til ikke at tilbagegive barnet. Som det fremgår, er Kommissionens forslag til undtagelser, også væsentligt mere begrænsede end efter Haagerkonventionen af 1996.

Artikel 22 pålægger centralmyndigheden i den medlemsstat, hvortil barnet er bortført, at sikre, at barnet tilbagegives inden for en måned efter, at centralmyndigheden i det land, hvortil det er bortført m.v., har lokaliseret barnet, medmindre der er iværksat en endnu ikke afsluttet procedure med henblik på en beskyttende foranstaltning, jf. artikel 23. Således er den eneste måde, hvorpå tilbagegivelse af barnet kan nægtes, at anmode retterne om en beskyttende foranstaltning inden for en måned efter, at barnet er lokaliseret. En sådan anmodning kan fremsættes af enten en indehaver af forældremyndigheden eller af en myndighed.

Artikel 23 fastsætter, at retten i det land, hvor barnet opholder sig kan træffe foreløbige beskyttende foranstaltninger med henblik på, at barnet ikke tilbagegives. En sådan foranstaltning kan kun træffes, hvis der foreligger en alvorlig risiko for barnet, eller hvis barnet protesterer. Dette afspejler de undtagelser vedrørende tilbagegivning, der er omhandlet i artikel 13 i Haagerkonventionen af 1980. I modsætning til den nævnte konvention er det imidlertid bestemt, at foranstaltningerne alene er foreløbige, jf. stk. 3, der tillige fastsætter, at foranstaltningen kan erstattes af en afgørelse om retten til at bestemme, hvor barnet skal bo (forældremyndighed), som er truffet af retterne i den medlemsstat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted umiddelbart inden fjernelsen eller tilbageholdelsen i medfør af artikel 24, stk. 3.

Artikel 24 pålægger bl.a. retten i det land, hvortil barnet er bortført m.v., og som i medfør af artikel 23 har truffet beslutning om ikke at tilbagegive barnet, at orientere centralmyndigheden i det land, hvor barnet havde sit sædvanlige opholdssted inden bortførelsen m.v. herom inden for to uger efter afgørelsen, jf. stk. 1. Stk. 2 fastslår herefter en pligt for den modtagende centralmyndighed til at anlægge sag om forældremyndigheden over barnet. Enhver indehaver af forældresvar kan også anlægge sag. Barnet skal høres som led i proceduren, og bestemmelserne i Rådets forordning 1206/2001 kan anvendes til dette formål, jf. stk. 3. Stk. 5. fastslår, at såfremt afgørelsen om retten til at bestemme, hvor barnet skal bo (forældremyndighed), nødvendiggør barnets tilbagegivelse, skal denne med det begrænsede formål at sikre barnets tilbagegivelse anerkendes og fuldbyrdes, uden at der kræves nogen særlig procedure i den medlemsstat, hvortil barnet er bortført. Bestemmelserne i kap. IV, afd. 3, finder tilsvarende anvendelse.

Artikel 25 fastslår, at centralmyndighedernes bistand er gratis, medens retterne kan pålægge bortføreren at betale omkostningerne i forbindelse med lokalisering og tilbagegivelse af barnet.

2.4. Kapitel IV – Anerkendelse og fuldbyrdelse

2.4.1. Afdeling 1 - Anerkendelse

Bestemmelserne i dette afsnit er en gentagelse af afdeling 1 i kapitel III i Bruxelles II-forordningen, dog således, at artikel 16 om aftaler med tredjelande er udgået, idet den anses for overflødig.

Artikel 26 fastslår, at retsafgørelser, der er truffet i en medlemsstat, skal anerkendes i de øvrige medlemsstater, uden at der stilles krav om anvendelse af en særlig fremgangsmåde. Denne artikel svarer til artikel 14 i Bruxelles II-forordningen. Bestemmelsen finder også anvendelse på officielt bekræftede dokumenter og forlig, der er indgået for retten. Desuden omfatter bestemmelserne om anerkendelse og fuldbyrdelse også sagsomkostninger. Denne bestemmelse svarer til artikel 13, stk. 2 og 3, i den nævnte forordning. Efter stk. 3 kan enhver berettiget part efter fremgangsmåden i afdeling 2 i dette kapitel få fastslået, at en retsafgørelse skal anerkendes, eller at en retsafgørelse ikke skal anerkendes, jf. dog afdeling 3 i dette kapitel. Som i artikel 22, stk. 3, i Bruxelles II-forordningen fastslås den lokale kompetence gennem henvisning til den interne lovgivning i den medlemsstat, proceduren foregår. I tilfælde af samværsret eller tilbagegivelse af barnet, som er attesteret i henhold til kapitel IV, afdeling 3, vil det imidlertid ikke længere være muligt at anmode om ikke-ankendelse.

Artikel 27 omhandler, af hvilke grunde retterne i den stat, hvor en afgørelse søges anerkendt, kan træffe beslutning om ikke-ankendelse af afgørelser om *skilsmisse, separation eller omstødelse af ægteskab*. Bestemmelsen svarer til artikel 15, stk. 1, i Bruxelles II-forordningen. Artikel 28 omhandler af hvilke grunde retterne i den stat, hvor en afgørelse søges anerkendt, kan træffe beslutning om ikke-ankendelse af afgørelser om *forældreansvar*. Bestemmelsen svarer til Bruxelles II-forordningens artikel 15, stk. 2.

Efter artikel 29 kan kompetencen for retterne i domsstaten ikke efterprøves. Bestemmelsen svarer til artikel 17 i Bruxelles II-forordningen. Artikel 30 fastsætter, at anerkendelse af en afgørelse ikke kan nægtes under henvisning til, at lovgivningen i den medlemsstat, som anmodningen rettes til, ikke tillader skilsmisse, separation eller omstødelse af ægteskab på samme grundlag, hvilket svarer til artikel 18 i Bruxelles II-forordningen. Ifølge artikel 31 kan en retsafgørelse i intet tilfælde efterprøves med hensyn til sagens realitet, hvilket svarer til artikel 19 i den nævnte forordning. Artikel 32 om udsættelse af sagen svarer endvidere til artikel 20 i Bruxelles II-forordningen.

2.4.2. Afdeling 2 – Anmodning om, at en retsafgørelse erklæres for eksigibel

Bestemmelserne i denne afdeling er en gentagelse af afdeling 2 og 3 i kapitel III i Bruxelles II-forordningen:

Artikel 33 om eksigible retsafgørelser svarer til forordningens artikel 21. Artikel 34 om retternes stedlige kompetence svarer til forordningens artikel 22, stk. 1 og 2. Artikel 35 om de procesretlige regler svarer til forordningens artikel 23. Artikel 36 om rettens afgørelse svarer til forordningens artikel 24. Artikel 37 om underretning om afgørelsen svarer til forordningens artikel 25. Artikel 38 om appel af afgørelsen svarer til forordningens artikel 26. Artikel 39 om appelinstanser samt retsmidler svarer til forordningens artikel 27. Artikel 40 om udsættelse af sagen svarer til forordningens artikel 28. Artikel 41 om delvis fuldbyrdelse svarer til forordningens artikel 29. Artikel 42 svarer til forordningens artikel 32. Artikel 43 om manglende dokumenter svarer til forordningens artikel 34. Artikel 44 om attesting af retsafgørelser i ægteskabssager af retsafgørelser om forældreansvar svarer til forordningens artikel 33.

2.4.3. Afdeling 3 – Fuldbyrdelse af samværsret og tilbagegivelse af et barn

Afdelingen fastsætter regler om fuldbyrdelse af afgørelser om samværsret, der afskaffer fuldbyrdelsesproceduren i fuldbyrdelsesmedlemsstaten for afgørelser, som er attesteret i domsstaten. Bestemmelserne i denne afdeling er ikke til hinder for, at en indehaver af forældreansvar kan anmode om anerkendelse og fuldbyrdelse i overensstemmelse med bestemmelserne i afdeling 1 og 2 i dette kapitel.

Artikel 45 fastsætter, hvilke afgørelser der omfattes af den særlige fuldbyrdelsesordning. Det drejer sig om afgørelser om samværsret, der er tildelt en af et barns forældre og om tilbagegivelse af et barn i medfør af en afgørelse om, hvor barnet skal opholde sig, truffet i henhold til artikel 24, stk. 3.

Artikel 46 fastslår, at der ikke kræves en særlig (eksekvatur)procedure i fuldbyrdelsesmedlemsstaten for anerkendelse og fuldbyrdelse af samværsafgørelser, som er attesteret i overensstemmelse med bestemmelserne i denne afdeling. Det er et krav, at der ikke er tale om en udeblivelsesdom, og at barnet har haft mulighed for at blive hørt under hensyntagen til dets alder og modenhed. Standardformularen i bilag VI skal anvendes til attesteringen.

Artikel 47 fastslår tilsvarende, at der heller ikke kræves en (eksekvatur)procedure for fuldbyrdelse af afgørelser om tilbagegivelse af barnet, som er attesteret i overensstemmelse med bestemmelserne i denne afdeling. Det er et krav, at barnet har haft mulighed for at blive hørt under hensyntagen til dets alder og modenhed, jf. stk. 2. Standardformularen i bilag VII skal anvendes til attesteringen.

Efter artikel 48 er det ikke muligt særskilt at påklage udstedelsen af en attest. Med henblik på fuldbyrdelsen skal afgørelsen efter artikel 49 ledsages af attest og, hvor dette er nødvendigt i tilfælde af samværsret, af en oversættelse af attesten. Kun punkt 10 i attesten vedrørende sam-

væreret, som omhandler ordningerne for udøvelse af samværeret, vil eventuelt skulle oversættes. Der kræves ikke nogen oversættelse af attesten vedrørende tilbagegivelse.

2.4.4. Afdeling 4 – Andre bestemmelser

Artikel 50 fastslår, at forordningen ikke berører fuldbyrdelsesproceduren, som skal gennemføres i henhold til lovgivningen i fuldbyrdelsesmedlemsstaten.

Artikel 51 fastslår, at retterne i fuldbyrdelsesmedlemsstaten kan fastlægge de praktiske ordninger for udøvelse af samværeret, hvis de nødvendige ordninger ikke er fastlagt i den afgørelse, der er truffet af den medlemsstat, der er kompetent til at påkende sagens realitet, og under forudsætning af at de væsentlige elementer i den pågældende afgørelse er overholdt. De praktiske ordninger ophører med at finde anvendelse i medfør af en senere afgørelse truffet af retterne i den medlemsstat, der har kompetence til at påkende sagens realitet, jf. stk.2.

Hvis den, som fremsætter anmodningen, i domsstaten helt eller delvis haft fri proces eller været fritaget for gebyrer og omkostninger, følger det af artikel 52, at den pågældende under den i artikel 26, 33 og 51 fastlagte procedure skal meddeles fri proces eller fritagelse for gebyrer og sagsomkostninger i videst muligt omfang efter lovgivningen i fuldbyrdelsesmedlemsstaten.⁷ Denne artikel svarer til artikel 30 i Bruxelles II-forordningen. I artikel 53 er der endvidere fastsat regler om sikkerhed eller depositum svarende til Bruxelles II-forordningens artikel 31. Efter artikel 54 kræves der ingen legalisering m.v. med hensyn til de i artikel 42, 43 og artikel 49 nævnt dokumenter eller eventuelle procesfuldmagter. Dette svarer til Bruxelles II-forordningens artikel e 35.

2.5. Kapitel V, VI, VII og VIII – Samarbejde mellem centralmyndighederne, forholdet til andre instrumenter, overgangsbestemmelser og afsluttende bestemmelser

Kap. V (artikel 55-59) indeholder regler om samarbejde mellem centralmyndigheder, der dækker både skilsmisse og forældreansvar. Centralmyndighederne har en generel informations- og koordineringsfunktion, ligesom de samarbejder i visse tilfælde.

Art 60 indeholder regler om forholdet til andre instrumenter. Udgangspunktet efter denne bestemmelse er, at forordningen skal træde i stedet for de konventioner mellem to eller flere medlemsstater, som gælder på tidspunktet for denne forordnings ikrafttræden, og som angår sagsområder, der er omfattet af denne forordning, jf. stk. 1. Bestemmelsen svarer til Bruxelles II-

⁷ Kommissionen forelagde den 18. januar 2002 et forslag til Rådets direktiv om forbedret adgang til domstolsprøvelse i forbindelse med grænseoverskridende sager gennem fastsættelse af fælles mindsteregler for retshjælp og andre finansielle aspekter i civile retssager, KOM(2002) 13 endelig udg. af 18.1.2002.

forordningens artikel 36. Finland og Sverige kan efter denne bestemmelse erklære, at Den nordiske ægteskabskonvention skal finde anvendelse på deres indbyrdes forbindelser i stedet for bestemmelserne i forordningen.

Artikel 61 fastsætter ligeledes, at forordningen i forbindelser mellem medlemslandene skal have forrang i forhold til en nærmere angiven række multilaterale konventioner. Denne artikel svarer til artikel 37 i Bruxelles II-forordningen, men omfatter nu også Haagerkonventionen af 1980. Desuden er forslaget forrang for Haagerkonventionen af 1996 ikke længere begrænset til kun at gælde for børn, der har deres sædvanlige opholdssted i en medlemsstat. Hvis Fællesskabet beslutter, at konventionen skal ratificeres af medlemsstaterne, vil de begrænsninger, som vil gælde for fællesskabslovgivningen, således følge af konventionens artikel 52 og vedrøre børn, som ikke er bosiddende i en medlemsstat, men i et andet kontraherende land. Artikel 62 indeholder endvidere bestemmelser om traktater med Pavestolen.

Herudover indeholder kapitlerne VII og VIII (artikel 63-71) bl.a. bestemmelser om medlemsstater med flere lovgivninger, overgangsbestemmelser og regler om ikrafttræden.

3. Gældende dansk ret

3.1. Lov om ægteskabs indgåelse og opløsning

Reglerne om ægteskabs opløsning findes i lov om ægteskabs indgåelse og opløsning, jf. lovbeholdtgørelse nr. 147 af 9. marts 1999 som ændret ved lov nr. 461 af 7. juni 2001, § 3. Ægteskab kan efter denne lov ophæves ved en retlig beslutning herom enten ved omstødelse eller ved skilsmisse.

Omstødelse, der sker ved dom, kommer navnlig på tale, hvis visse bestemte betingelser for indgåelse af ægteskab ikke har været opfyldt. Skilsmisse kan derimod ske enten ved administrativ bevilling fra statsamtet (Civilretsdirektoratet) eller ved dom, jf. lovens §§ 42 og 42a. En ægtefælle, som ikke mener at kunne fortsætte samlivet, har ret til separation, jf. § 29. Som ægtefælle har man ret til skilsmisse efter 1 års separation. Ægtefæller har ret til skilsmisse efter 6 måneders separation, hvis de er enige om skilsmisse, jf. § 31. I visse tilfælde er der endvidere adgang til skilsmisse uden forudgående separation, jf. §§ 32- 36.

3.2. Lov om forældremyndighed og samvær m.v.

Reglerne om forældremyndighed, samvær og børnesagkyndig rådgivning findes i lov om forældremyndighed og samvær, jf. lov nr. 387 af 14. juni 1995 som senest ændret ved lov nr. 461 af 7.

juni 2001. I medfør af loven er udstedt den såkaldte forældremyndighedsbekendtgørelse (bekendtgørelse nr. 994 af 14. december 1995, som senest ændret ved bekendtgørelse nr. 1128 af 13. december 1996).

Forældremyndighed

Den seneste ændring af lov om forældremyndighed og samvær, jf. ovf., træder først i kraft den 1. juli 2002. I det følgende beskrives på den baggrund retstilstanden, som den vil se ud efter denne dato. Forældre, der er gift med hinanden ved barnets fødsel, eller senere indgår ægteskab, har fælles forældremyndighed, jf. § 4. Er forældrene ikke gift med hinanden, har de fælles forældremyndighed, hvis de efter nærmere regler i børneloven har afgivet erklæring om, at de sammen vil varetage omsorgen og ansvaret for barnet, jf. § 5, eller hvis forældrene har indgået aftale om fælles forældremyndighed, og denne er anmeldt til statsamtet, jf. § 6. Hvis forældrene ikke er gift, og der ikke er indgået en sådan aftale, har moderen forældremyndigheden alene. Ved samlivsophævelse kan begge forældre kræve den fælles forældremyndighed ophævet. Forældrene kan så efter § 9 med statsamtets godkendelse aftale, hvem af dem der skal have forældremyndigheden alene.

Har forældrene fælles forældremyndighed, og er de uenige om, hvem af dem der skal have forældremyndigheden alene, skal begge give samtykke til, at barnet forlader landet, jf. § 3. Kan forældrene ikke blive enige, eller nægter statsamtet at godkende en aftale, træffer retten afgørelse om, hvem af forældrene der skal have forældremyndigheden alene. Forældrene kan med statsamtets godkendelse aftale, at forældremyndigheden overføres fra den ene til den anden. Er forældrene ikke enige om at overføre forældremyndigheden, eller nægter myndighederne at godkende forældrenes aftale, kan retten overføre forældremyndigheden til den anden.

Der kan efter lovens § 22 under en anlagt retssag om forældremyndigheden træffes bestemmelse om, hvem forældremyndigheden midlertidigt skal tilkomme, ligesom der i særlige tilfælde af Civilretsdirektoratet kan træffes midlertidig afgørelse om forældremyndigheden, f.eks. i tilfælde, hvor der er risiko for, at den ene af forældrene vil flygte med barnet til udlandet.

Samvær m.v.

Barnets forbindelse med begge forældre søges bevaret ved, at den, der ikke har barnet boende, efter lovens § 16 har ret til samvær. Det gælder, uanset om forældrene har fælles forældremyndighed eller ej. Langt de fleste forældre aftaler selv, hvordan samværet skal forløbe. Kan forældrene ikke blive enige, træffer statsamtet efter § 17 efter anmodning afgørelse om omfanget og udøvelsen af samværet og kan fastsætte de nødvendige bestemmelser i forbindelse hermed. Afgørelsen træffes efter, hvad der er bedst for barnet. Statsamtet kan ændre en aftale eller afgørelse

om samvær, hvis ændringen er bedst for barnet, navnlig på grund af forandrede forhold. Statsamtet kan også afslå at fastsætte samvær eller ophæve en aftale eller afgørelse herom, hvis det er påkrævet af hensyn til barnet. Statsamtet kan som vilkår bestemme, at samværet skal være overvåget.

Statsamtets afgørelser kan påklages til Civilretsdirektoratet.

3.2. Kompetence

3.2.1. Ægteskab og forældremyndighed

Sager om ægteskab og forældremyndighed behandles efter reglerne i retsplejelovens kap. 42. Danske domstoles internationale kompetence i disse sager fremgår af retsplejelovens § 448 c, der lyder således:

"§ 448 c. Sag om ægteskab eller forældremyndighed kan anlægges her i riget, såfremt

- 1) sagsøgte har bopæl her,
- 2) sagsøgeren har bopæl her og enten har boet her i de sidste to år eller tidligere har haft bopæl her,
- 3) sagsøgeren er dansk statsborger, og det godtgøres, at han på grund af sit statsborgerskab ikke vil kunne anlægge sag i det land, hvor han har bopæl,
- 4) begge parter er danske statsborgere, og sagsøgte ikke modsætter sig sagsanlæg ved dansk domstol, eller
- 5) skilsmisse søges på grundlag af separation meddelt her i landet inden for de sidste fem år.

Stk. 2. Sag om ægteskabs omstødelse eller beståen kan anlægges her i riget, når ægteskabet er indgået her.

Stk. 3. Reglerne i stk. 1 og 2 kan fraviges ved overenskomst med fremmed stat."

I Danmark er det normalt administrative myndigheder (statsamterne), der træffer afgørelser i ægteskabssager. De administrative myndigheders internationale kompetence i disse sager reguleres i bekendtgørelse nr. 627 af 25. september 1989 om ægteskabs opløsning med senere ændringer. Reglerne svarer stort set til retsplejelovens § 448 c, stk. 1. For så vidt angår sager om forældremyndighed bestemmes det i forældremyndighedslovens § 7, at der ved separation eller skilsmisse skal tages stilling til forældremyndigheden. De administrative myndigheders internationale kompetence i forældremyndighedssager er fastsat i bekendtgørelse nr. 994 af 14. december 1995 om forældremyndighed og samvær som senest ændret ved bekendtgørelse nr. 1052 af 14. december 2001. Parterne eller barnet skal have en vis tilknytning til Danmark, før statsamterne har kompetence.

For statsborgere i de nordiske stater er der fastsat kompetenceregler i den nordiske ægteskabskonvention. Konventionen gælder for bl.a. sager om separation, skilsmisse og forældremyndighed. Konventionen kan kun anvendes, når begge ægtefæller på tidspunktet for sagsanlægget er

statsborgere i et nordisk land. Reglerne om kompetence i sager om separation eller skilsmisse findes i konventionens artikel 7. Efter denne bestemmelse ligger kompetencen i den stat, hvor begge ægtefæller er bosat, eller hvor de senest har været bosat samtidig, og en af dem fremdeles er bosat. Kan sagen ikke afgøres på grundlag af denne regel, kan der træffes afgørelse i sagen i en stat, hvor en af ægtefællerne er statsborger. Skilsmisse på grundlag af separation kan altid afgøres i en stat, hvor begge ægtefæller er statsborgere. Efter konventionens artikel 8 kan der af samme myndighed, der behandler ægteskabssagen, også træffes afgørelse om forældremyndighed. Spørgsmål om forældremyndighed, der rejses senere, afgøres i den stat, hvor den ægtefælle, mod hvem kravet er rettet, er bosat.

3.2.2. Samværsret m.v.

Kompetencen til at træffe afgørelse om samværsret i Danmark tilkommer som nævnt ovenfor statsamtet, hvis afgørelser kan påklages til Civilretsdirektoratet. Domstolene har som udgangspunkt ikke kompetence til at fastsætte samværsret. Tvangsfuldbyrdelse af samværsret sker derimod ved domstolene (fogedretten), jf. retsplejelovens § 536.

Statsamternes og Civilretsdirektoratets internationale kompetence i samværsager er fastsat i bekendtgørelse nr. 994 af 14. december 1995 om forældremyndighed og samvær, jf. ovf. Det er – som nævnt – en betingelse for, at danske myndigheder kan fastsætte samvær, at parterne eller barnet har en vis tilknytning til Danmark.

Fogedrettens internationale kompetence i sager om fuldbyrdelse af bl.a. samværsret afgøres efter de almindelige regler om fogedrettens stedlige, jf. herved retsplejelovens § 487. Fogedretten vil således bl.a. være kompetent, hvis barnet opholder sig i retskredsen.

Spørgsmålet om fogedrettens internationale kompetence er endvidere reguleret i Den Nordiske Domslov og lov om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v. I begge love reguleres spørgsmålet via en henvisning til retsplejelovens regler, der gør, at spørgsmålet om, hvorvidt danske domstole er kompetente, afgøres efter retsplejelovens § 487.

3.3. Anerkendelse

Efter retsplejelovens § 223 a og § 479 er udgangspunktet i dansk ret, at en fremmed afgørelse om f.eks. samværsret ikke kan anerkendes og fuldbyrdes her i landet. Justitsministeren kan dog fastsætte bestemmelser, hvorefter sådanne afgørelser skal have bindende virkning her i riget, samt om fuldbyrdelse heraf.

Dette udgangspunkt er fraveget ved Danmarks deltagelse i den nordiske ægteskabskonvention, Haagerkonventionen af 1. juni 1970 om anerkendelse af skilsmisser og separationer, Europarådskonventionen af 20. maj 1980 om anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser om forældremyndighed og Haagerkonventionen af 25. oktober 1980 om de civile retlige virkninger af internationale børnebortførelser. Som nævnt ovenfor kan Finland og Sverige i forhold til forordningens art. 60 afgive erklæring om den nordiske ægteskabskonventions anvendelse på interne nordiske forhold, medens forordningen generelt får forrang frem for Haagerkonventionerne og Europarådskonventionen.

Lov om anerkendelse og fuldbyrdelse af nordiske afgørelser om privatretlige krav m.v.

Anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser om forældremyndighed og samværsret er for det første reguleret i den nordiske ægteskabskonvention og Den Nordiske Domskonvention af 11. oktober 1977, som er gennemført i dansk ret ved lov om anerkendelse og fuldbyrdelse af nordiske afgørelser om privatretlige krav m.v., jf. lovbekendtgørelse nr. 635 af 15. september 1986, som senest ændret ved lov nr. 389 af 14. juni 1995.

I henhold til Den Nordiske Domskonvention kan retsafgørelser og administrative afgørelser, herunder midlertidige afgørelser, om forældremyndighed eller samvær fuldbyrdes i Danmark, såfremt afgørelsen kan danne grundlag for fuldbyrdelse i det land, hvor den er truffet. Dette gælder, uanset om afgørelsen har opnået retskraft. Forlig, der er indgået for en domstol, eller aftale, der er godkendt af en administrativ myndighed, kan i samme omfang fuldbyrdes i Danmark. Bestemmelsen omfatter dog ikke afgørelser truffet af den fuldbyrdende myndighed og beslutninger truffet af børne- og ungdomsværn eller anden myndighed i henhold til lovgivning om den offentlige børne- og ungdomsforsorg eller anden lignende offentlig forsorg eller anbringelse. Efter den nordiske domskonvention skal også afgørelser om forældremyndighed, der falder uden for den nordiske ægteskabskonvention, men som er afsagt i et af de andre nordiske lande, anerkendes og fuldbyrdes her i landet. Det vil eksempelvis være tilfældet, hvis ikke begge forældre er nordiske statsborgere.

Lov om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v. (international børnebortførelser)

Herudover har Danmark tiltrådt Europarådskonventionen af 20. maj 1980 om anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser om forældremyndighed og Haagerkonventionen af 25. oktober 1980 om de civile retlige virkninger af internationale børnebortførelser. Konventionerne er blevet gennemført i dansk ret ved lov nr. 793 af 27. november 1990 om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v. (internationale børnebortførelser).

Haagerkonventionen har til formål at løse de problemer, der opstår, når et barn bortføres fra et land til et andet eller på anden måde ulovligt fjernes fra den, som har forældremyndigheden. Denne konvention pålægger medlemsstaterne en pligt til at medvirke til, at barnet udleveres til den berettigede, såfremt bortførelsen eller tilbageholdelsen var ulovlig efter reglerne i den stat, hvor barnet boede på tidspunktet for bortførelsen. Det er således hensigten af genoprette tilstanden fra før barnet blev bortført, ved at barnet så hurtigt som muligt sendes tilbage til sit oprindelsesland. I særlige tilfælde kan tilbagesendelse efter lovens § 11 dog undlades, herunder hvis der er en alvorlig risiko for, at tilbagesendelse vil være til skade for barnets sjælelig eller legemlig sundhed, eller hvor et barn, der har opnået en sådan modenhed og alder, at der bør tages højde for dets mening, selv modsætter sig tilbagegivelse. Der henvises endvidere til det anførte under pkt. 2 ad artikel 21.

Europarådskonventionen fastlægger, under hvilke betingelser en afgørelse om forældremyndighed eller samværsret, der er truffet i en kontraherende stat, skal anerkendes og fuldbyrdes i en anden kontraherende stat. Udgangspunktet er efter lovens § 4, at afgørelser om forældremyndighed, om, hvor barnet skal bo, eller om samværsret, der er truffet i en stat, der har tiltrådt Europakonventionen, anerkendes her i landet, og at de kan fuldbyrdes, hvis de kan danne grundlag for fuldbyrdelse i oprindelsesstaten. Europarådskonventionen er således ikke begrænset til spørgsmål om ulovlig bortførelse eller tilbageholdelse af barnet. I § 5 fastsættes der særlige betingelser for anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser, der er truffet, selv om sagsøgte er udeblevet, mens §§ 6-8 indeholder regler om adgangen til at nægte eller udsætte anerkendelse eller fuldbyrdelse. Nægtelse heraf kan bl.a. ske, hvis afgørelsen på grund af ændrede forhold "åbenbart" ikke er forenelig med, hvad der er bedst for barnet.

Anerkendelse efter retspraksis af udenlandske afgørelser om ægteskab

Retsplejelovens udgangspunkt om, at udenlandske afgørelser ikke anerkendes i Danmark er endvidere fraveget i retspraksis, idet fremmede afgørelser om ægteskabelig status (såkaldt konstitutive afgørelser) fra stater, der ikke deltager i de ovennævnte konventioner, også anerkendes i dansk ret. Anerkendelsen sker dog kun på visse betingelser, herunder bl.a. at afgørelsen ikke strider mod *ordre public*-hensyn. Den fremmede afgørelse anerkendes kun for så vidt angår dens konstitutive indhold. Andre spørgsmål, der afgøres i forbindelse med ægteskabsdommen - f.eks. om økonomiske forhold - er uforbindende for danske myndigheder.

3.4. Fuldbyrdelse

Ifølge retsplejelovens § 536 kan bl.a. samværsret fuldbyrdes gennem fogedretten ved anvendelse af tvangsbøder eller ved umiddelbar magtanvendelse, og fogedretten afgør, hvilke af disse tvangsmidler der skal bringes i anvendelse. Er fuldbyrdelsen til alvorlig fare for barnets sjælelige

eller legemlige sundhed, kan gennemførelse ikke ske. Grundlaget for tvangsfuldbyrdelsen kan i henhold til retsplejelovens § 478, stk. 1, nr. 3, være bl.a. danske afgørelser om samværet.

Efter § 596, stk. 2, kan fogedrettens bistand opnås til en umiddelbar fogedforretning, når dette er påkrævet til håndhævelse af forældremyndighed. Bestemmelsen kan navnlig anvendes, når barnet uberettiget opholder sig hos en person, som ikke har del i forældremyndigheden.

F.s.v.a. fuldbyrdelse af udenlandske afgørelser i henhold til lov om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v. henvises til det ovf. anførte. Efter lovens § 9 kan fogedretten i forbindelse med fuldbyrdelse af en afgørelse om samværsret træffe afgørelse om omfanget og udøvelsen af denne ret.

4. Lovgivningsmæssige og statsfinansielle konsekvenser m.v.

Såfremt forordningen vedtages, vil den på grund af Danmarks forbehold ikke have virkning for Danmark. Det bemærkes, at en gennemførelse af tilsvarende regler i dansk ret bl.a. vil kunne ske ved ændringer af bl.a. retsplejelovens regler om fogedrettens kompetence samt i reglerne om fuldbyrdelse af udenlandske samværssager i lov om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v. Det samme vil gælde i forhold til Den Nordiske Domslov, medmindre der - f.eks. i lyset af Sverige og Finlands deltagelse i konventionen - måtte blive udarbejdet en særlig undtagelse herfor.

5. Høring

Forslaget vil blive sendt i høring hos Foreningen Aktive Fædre, Familieretsadvokaternes Forening, Børnerådet, Børn og Samvær, Foreningen FAR til støtte for børn og forældre, Arbejderbevægelsens Børnemiljøråd, Advokatrådet, Ministeren for Ligestilling, Det Danske Center for Menneskerettigheder, Foreningen MOR, Mødrehjælpen af 1983, Dansk Kvindesamfund, Landsorganisationen Børns Vilkår, Præsidenten for Østre Landsret, Præsidenten for Vestre Landsret, Præsidenten for Københavns Byret, Præsidenten for Retten i Ålborg, Præsidenten for Retten i Odense, Præsidenten for Retten i Århus, Præsidenten for Retten i Roskilde, Den Danske Dommerforening, Dommerfuldmægtigforeningen, Kommunernes Landsforening, Amdsrådsforeningen i Danmark, Nævnet for Etnisk Ligestilling, Foreningen af Statsamtmand og Foreningen af Statsamtsjurister.

6. Tidligere forelæggelser.

Aktuelt notat blev sendt til Retsudvalget og Europaudvalget den 30. maj 2002 forud for rådsmødet (retlige og indre anliggender) den 13.-14. juni 2002.